

СТАНОВИЩЕ
ЗА ДИСЕРТАЦИОННИЯ ТРУД „НАЦИОНАЛНАТА ИДЕНТИЧНОСТ НА
МЛАДИТЕ ХОРА В БЪЛГАРИЯ В НАЧАЛОТО НА ХХІ ВЕК” НА ИВАН
МИЛЕНОВ МИХАЙЛОВ ЗА ПРИСЪЖДАНЕ НА ОБРАЗОВАТЕЛНАТА И
НАУЧНА СТЕПЕН “ДОКТОР” ОТ ПРОФЕСИОНАЛНО НАПРАВЛЕНИЕ 3.1.
СОЦИОЛОГИЯ, АНТРОПОЛОГИЯ И НАУКИ ЗА КУЛТУРАТА

Член на Научното жури: проф. дсн Таня Неделчева, Институт по философия
и социология, Българска академия на науките

Основание: Настоящото становище е изготвено в изпълнение на Заповед на
Директора на ИФС № РД 16-540/16.11.2020 г.

Дисертацията се състои от увод, три глави, заключение, приложение и библиография в обем от 237 стандартни страници. Ползваната литература е 188 заглавия, 99 от които на български и 89 на латиница, както и 40 документи от различни форуми. Дисертацията е ценно изследване на изключително актуален проблем.

Като цяло текстът е добре структуриран. Вътрешният логически пласт е декомпозиран на отделни елементи адекватно и съразмерно, съобразно тяхното смислово значение. Професионално е проведено емпиричното изследване с критичното самосъзнание за хоризонта на тяхната валидност. Намерена е оптимална архитектурника на дисертационния труд – пластично и логично се преминава от абстрактно теоретични към конкретно емпирични изследователски нива.

Положително качество на дисертацията е балансът между теоретичната и емпирична част, които взаимно се допълват.

Умело е продължена изследователската традиция, свързана с разработката на проблемите на националната идентичност. Усилията на докторанта са насочени към “новата национална идентичност на младите хора през първите десетилетия на ХХІ век.” Това се отнася до въвеждането на различни връзки и зависимости с други проблеми в контекста на идентичността.

Целта на дисертацията е да анализира съвременната националната идентичност на младите хора в България (под млади хора се разбира възрастовата група от 18 до 35 години). За тази цел дисертацията е построена върху три смислови блока, които образуват и съответните глави. Първата част е предимно концептуална и е свързана с уточняване на целите, задачите, понятията за идентичност. Втората част е конкретизация на съответния понятиен апарат, свързан с идентичността, приложен върху младите хора. Третата част е анализ на резултатите от емпиричното изследване, което е основата за проверка на издигнатите хипотези.

Първата логическа стъпка на докторанта е да представи разгърната теоретико-методологична част, свързана с уточняване на понятието идентичност и по-конкретно – промените в идентичността на младите хора. В това отношение се предлага сравнително богата понятийна рамка, в която се разглеждат различните типове идентичности – темпорална, етническа, национална, наднационална или гражданска. В това отношение ще отбележа няколко постановки, които съдържат теоретичен потенциал, т.е. могат да бъдат развити като отделни панели. Първата от тях е, че всеки тип идентичност се “наслажда” върху “по-ниско” стоящото ниво, “по-нисшият” идентичностен елемент остава под повърхността на генерираната нова идентичност. Така трите типа групови идентичности наслаждат характеристиките си едни върху други. Тоест общоевропейската идентичност съдържа в себе си елементи на локалната, на националната, на етническата и гражданската. Така се очертава динамиката между различните идентичности, която се “разиграва” основно между етническата националната и наднационалната. Чрез този механизъм може да се обяснят някои явления, в които има европейско мислене, но съчетано със силна привързаност към етническото или националното. Втори пример е находката за т.нар. прескачаща идентичност, понятие което се опитва да обхване преминаване на идентификацията от етническа към европейска, като се минимизира ролята на националната. Така в хода на своето конструиране идентичността на части от младите българи пропуска определени нива (национални) и се развиват направо модели от по-висок порядък (наднационални). Характерна за общества, които са в ситуация на догонващо развитие, прескачащата идентификация е изява на търсенето на най-преките пътища за постигане на ситуацията (идентичността) еталон – явление, което е характерно за част от младите хора, особено сред някои етнически общности. Но основното предположение на автора е, че идентичността на младите хора се “разиграва” между националната идентичност и наднационалната, т.е. привързаност към родината, от една страна, и усещане за принадлежност към Европа. Онова, което центрира този преход е

образът на Европа, който пронизва дълбоко българската обществена действителност. В тази връзка се подхвърля само наличието на митичен елемент, но за съжаление този момент е само деклариран, а при неговото концептуализиране биха се открили много пластове на битовизиране на предимно идеологико-политически метафори. Но независимо от ценностните хоризонти на младите хора все повече се формират в този европейски контекст. Един от изводите е, че формирането на наднационалната идентичност при младите българи е вече започнало, но е все още в начален етап на развитие. Младите българи наслагват елементи на различните видове групова идентичност (етническа, национална, наднационална), за да формират своята идентификация в началото на XXI в. Конструктивното вплитане на елементи на различните видове групова идентичност им дава възможност да формират своя идентичностен модел. Тези изводи се тестват чрез емпиричното социологическо изследване, което се центрира върху концептите: „родината“, „семейството и родът“, „езикът“, „патриотизмът“, „гражданското общество“, „гражданската активност и гражданското самочувствие на младите хора“.

Основна теза е, че европейската идентификация може да търси корените си в гражданския тип национална идентичност. Националната идентичност на младите българи съдържа някои граждански нюанси в своята тъкан, но едновременно с това остава изградена и фиксирана върху традициите, обичаите и културното наследство на предходните поколения. За българските младежи най-важна сред груповите идентичности е националната, следва локалната, което означава, че българинът, в това числово и младежите, „виждат“ националното през частното и личното.

Общата ми критична бележка е, че много тези и постановки са само декларирани, но не и концептуално разгърнати. Това в никакъв случай не накърнява качествата на текста, но при публикуването му е задължително уплътняването и обосноваването в някои отношения.

Приемам приносите като адекватни.

В отговор на изискването на законодателя за определяне характера на научните приноси в дисертацията убедено твърдя, че те са “обогатяване на съществуващите знания” за съвременното състояние и перспективи на представяне на проблемите на националната идентичност в българското общество.

Авторефератът вярно отразява съдържанието на дисертацията.

Заключение: На основание на посочените важни постижения предлагам на уважаемите членове на Научното жури единодушно да присъдят образователната и научна степен “доктор” по социология от професионално направление 3.1. Социология, антропология и науки за културата на докторант Иван Миленов Михайлов.

14 декември 2020 г.

Подпис:

(Т. Неделчева)